

ІСТОРИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ

HISTORICAL AND LEGAL CHARACTERISTICS OF THE DEVELOPMENT OF NORMATIVE REGULATION OF RELATIONS IN THE FIELD OF URBAN PLANNING

Бойчук П.М., аспірант 1 року навчання
кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін

Навчально-науковий інститут права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Метою статті визначено здійснення історико-правової характеристики розвитку нормативного регулювання відносин у сфері містобудування. На підставі історико-правового дослідження розвитку системи законодавства в сфері містобудування в Україні дозволяє виокремити такі його періоди: 1) 1991–2001 рр. – період закладення основоположних засад у сфері містобудування, встановлення організаційно-правових принципів та положень діяльності із забудови населених пунктів; 2) 2001–2008 рр. – формування суб'єктного складу механізму публічного управління в сфері містобудування, встановлення нормативних засад здійснення контролю та нагляду; 3) 2008–2015 рр. – період, коли відбувається вжиття організаційно-правових заходів щодо порятунку національної містобудівної галузі економіки, що пов'язується із негативними наслідками світової фінансової кризи, де одним із напрямів були спроби систематизації містобудівного законодавства; 4) 2015–2022 рр. – період, що визначався функціонуванням системи відносин містобудування в умовах відновлення галузі після світової фінансової кризи та її збереження в умовах тимчасової окупації окремих територій України; 5) 2022 р. – по теперішній час – є періодом, коли задача із розробки та ухвалення Містобудівного кодексу України визначена як стратегія розвитку національної української держави, а також як частина стратегічних програм відбудови країни під час дії воєнного стану та у післявоєнний період. Визначено, що процеси відбудови України мають базуватися на забезпеченні ефективності та якості нормативно-правового регулювання відповідних правовідношень. Наголошено, що євроінтеграція України очевидним визначає вектор розвитку правотворчої діяльності в цілому, і зокрема, у сфері містобудування вимагає звернення дослідницької уваги як на визначенні особливостей його історико-правового становлення, так і на встановленні тенденцій формування нормативно-правових засад.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання, містобудування, суспільно-правові відносини, децентралізація, сталий розвиток.

The purpose of the article is the implementation of the historical and legal characteristics of the development of normative regulation of relations in the field of urban planning. On the basis of a historical and legal study of the development of the legislation system in the field of urban planning in Ukraine, the following periods can be distinguished: 1) 1991–2001 – the period of laying the fundamental foundations in the field of urban planning, establishing organizational and legal principles and regulations for the development of settlements; 2) 2001–2008 – formation of the subject composition of the public management mechanism in the field of urban planning, establishment of regulatory frameworks for control and supervision; 3) 2008–2015 – the period when organizational and legal measures were taken to save the national urban planning sector of the economy, which is associated with the negative consequences of the global financial crisis, where one of the directions was attempts to systematize urban planning legislation; 4) 2015–2022 – the period that determined the functioning of the system of urban planning relations in the conditions of the recovery of the industry after the global financial crisis and its preservation in the conditions of the temporary occupation of certain territories of Ukraine; 5) 2022 – until now there is a period when the task of developing and adopting the Urban Planning Code of Ukraine is defined as a strategy for the development of the national Ukrainian state, as well as part of the strategic programs for the reconstruction of the country during martial law and in the post-war period. It was determined that the processes of reconstruction of Ukraine should be based on ensuring the efficiency and quality of regulatory regulation of the relevant legal relations. It is emphasized that the European integration of Ukraine obviously determines the vector of development of law-making activity in general, and in particular, in the field of urban planning, it requires research attention both to the determination of the peculiarities of its historical and legal formation, and to the establishment of trends in the formation of normative and legal foundations.

Key words: regulatory and legal regulation, urban planning, social and legal relations, decentralization, sustainable development.

Постановка проблеми. Відбудова України, її економіка, населених пунктів є безумовними пріоритетом правотворення та державотворення. Процеси відбудови України мають базуватися на забезпеченні ефективності та якості нормативно-правового регулювання відповідних правовідношень. Євроінтеграція України очевидним визначає вектор розвитку правотворчої діяльності в цілому, і зокрема, у сфері містобудування вимагає звернення дослідницької уваги як на визначенні особливостей його історико-правового становлення, так і на встановленні тенденцій формування нормативно-правових засад.

Проведення аналітичного узагальнення розвитку законодавства у сфері містобудування свідчить про його постійний динамічний розвиток, прагнення до кодифікації задля сприяння підвищенню ефективності із нормативно-правового регулювання забудови населених пунктів в Україні.

Як відомо, визначення тенденції розвитку містобудівного законодавства, як і будь-якої іншої галузі законодавства, є неможливим без звернення дослідницької уваги до історико-правових традицій та результатів його становлення.

З часів проголошення незалежності України нормативно-правове регулювання діяльності у сфері містобудування відбувалось із збереженням доволі значної кількості

технічних норм Радянського Союзу. В якості прикладу варто навести такі технічні норми часів СРСР, що були ухвалені ще у 70-х роках ХХ століття, які встановлювали стандарти системи проєктної документації для будівництва [1].

Отже, очевидно одним із пріоритетів розвитку законодавства у сфері містобудування 90-тих років в Україні були і залишаються питання його стандартизації та відповідності вимогам європейського законодавства.

Стан наукової розробки проблеми. Питання становлення та розвитку містобудівного законодавства України досліджувалось в різні часи у наукових працях таких вчених, як: Н. Гуштик [2], О. Квасніцька [3], Н. Коваленко, О. Ляшко, Ю. Легеза [4], Н. Мельник [5], І. Миронець [6], О. Омелян [7], В. Резніченко [8], О. Стукаленко [9] та інших.

Метою статті є історико-правова характеристика розвитку нормативного регулювання відносин у сфері містобудування.

Виклад основного матеріалу. На початку 90-х років відтак розглядаються питання про розвиток технічних норм у сфері містобудування передусім. Водночас впродовж 90-х років формуються базові законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти у сфері містобудування

[10]. Одним із таких законодавчих актів став Закон України «Про основи містобудування» [11], де встановлюються організаційно-правові, соціально-економічні принципи із здійснення забудови населених пунктів.

Так, у Законі України від 16.11.1992 № 2780-ХІІ було визначено категорію «містобудування» як «цілеспрямована діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, громадян, об'єднань громадян по створенню та підтриманню повноцінного життєвого середовища, яка включає прогнозування розвитку населених пунктів і територій, планування, будівництво та інше використання територій, проектування, будівництво об'єктів містобудування, спорудження інших об'єктів, реконструкцію історичних населених пунктів при збереженні традиційного характеру середовища, реставрацію та реабілітацію об'єктів культурної спадщини, створення інженерної та транспортної інфраструктури» [11].

Крім того у Законі України від 16.11.1992 № 2780-ХІІ було закріплено визначено і постійно розширюються головні напрями містобудівної діяльності, до яких відносяться: «планування, будівництво та інше використання територій; розробка і реалізація містобудівної документації та інвестиційних програм розвитку населених пунктів і територій; визначення територій, вибір, вилучення (викуп) і надання земель для містобудівних потреб; здійснення архітектурної діяльності; розміщення будівництва житлово-цивільних, виробничих та інших об'єктів, формування містобудівних ансамблів і ландшафтних комплексів, зон відпочинку та оздоровлення населення; створення соціальної, інженерної і транспортної інфраструктури територій та населених пунктів; створення та ведення містобудівних кадастрів населених пунктів; захист життєвого та природного середовища від шкідливого впливу техногенних і соціально-побутових факторів, небезпечних природних явищ; збереження пам'яток культурної спадщини; розвиток національних і культурних традицій в архітектурі і містобудуванні; забезпечення високих архітектурно-планувальних, функціональних і конструктивних якостей об'єктів містобудування, формування і реконструкція містобудівних ансамблів, кварталів, районів і ландшафтних комплексів, зон відпочинку та природних лікувальних ресурсів; розробка правових актів, національних стандартів, норм і правил, пов'язаних з містобудуванням; контроль за дотриманням містобудівного законодавства; підготовка кадрів для містобудування, підвищення їх кваліфікації; ліцензування видів господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з середніми та значними наслідками, за переліком видів робіт та в порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України» (ст. 4).

Таким чином, функціонально здійснення містобудівної діяльності має передусім спрямовуватися на збереження національних архітектурних традицій, розвиток територіальних громад, відновлення та раціональне використання природних ресурсів, створення природних та антропогенних парків, зон відпочинку, що у сукупності разом визначає якість та зміст життя людини та суспільства.

Одним із важливих актів, що було ухвалено на початку формування системи містобудівного законодавства України став Закон України «Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування» [12], назва якого у подальшому була змінена на «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності». Важливим досягненням ухвалення Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» є закріплення механізму запобігання вчинення деліктивних суб'єктами господарювання. Реалізація вимог зазначеного законодавчого акту відбувається у зв'язку із їх нормативним регулюванням та деталізацією в ряді під-

законних актів, серед яких варто виокремити Постанову Кабінету Міністрів України від 06.04.1995 року «Про затвердження Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудування» [13] та Указ Президента України від 13.05.1997 № 422/97 «Про пріоритетні завдання у сфері містобудування» [14].

Відповідно до змісту Указу Президента України від 13.05.1997 № 422/97 встановлюється, що одним із пріоритетів побудови та функціонування публічно-сервісної держави є планування використання і забудови територій, а також розробки й затвердження генеральної схеми планування території України. Указ Президента України від 13.05.1997 № 422/97 спричинив розробку та ухвалення Законів України «Про архітектурну діяльність» [15], «Про планування і забудову територій» [16], «Про генеральну схему планування території України» [17].

Зазначений аналітичний підхід дозволяє умовно виокремити перший етап розвитку містобудівного законодавства, що тривав з 1991 року (моменту проголошення незалежності України) до початку 2000-х рр. (до 2002 р.). Саме впродовж першого етапу розвитку законодавства у сфері містобудування було започатковано та поступово впроваджувалось вирішення завдання із нормативного відображення засад розвитку населених пунктів, що пов'язується із використанням земель житлової та громадської забудови.

Другий етап розвитку містобудівного законодавства України починається із ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1764 «Про затвердження Порядку державного фінансування капітального будівництва» [18], де було визначено специфіку здійснення робіт у сфері містобудування за коштів Державного бюджету України. Ухвалення в Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1764 «Про затвердження Порядку державного фінансування капітального будівництва» [19] має важливе стратегічне значення, адже саме із цим підзаконним нормативно-правовим актом пов'язується започаткування діяльності із забезпечення ефективності системи будівельного нагляду та контролю. Одним із важливих досягнень другого періоду варто відзначити створення та функціонування Державної архітектурно-будівельної інспекції в Україні, яка була трансформована у Державну інспекцію архітектури та містобудування [20].

Визначальною характеристикою другого періоду розвитку містобудівного законодавства України є обґрунтування доцільності його систематизації шляхом кодифікації, що було на нормативному рівні у Розпорядженні Кабінету Міністрів України № 536-р від 18.07.2007 [21], де було схвалено Концепцію Містобудівного кодексу України. Реалізація вимог Розпорядженні Кабінету Міністрів України № 536-р від 18.07.2007 [22] втілювалась у розробці законопроекту Містобудівного кодексу України (зокрема, проект № 6400 від 18.05.2010 року [23], що пройшов перше читання, але на друге читання не був підготовлений та відповідно не розглядався). Діяльність із реалізації прагнень щодо систематизації законодавства у сфері містобудування у 2010-х роках не завершилась прийняттям Містобудівного кодексу України, однак призвела до ухвалення Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [24].

Таким чином, особливостями та характеристиками другого етапу розвитку містобудівного законодавства стало: встановлення нормативних засад здійснення містобудівної діяльності в Україні; закріплення основоположних засад здійснення контрольно-наглядового провадження із забудови населених пунктів, а також здійснення архітектурної діяльності; започаткування формування суб'єктного складу правовідносин у сфері містобудування.

Третій етап розвитку містобудівного законодавства України починається із 2008 року, що нами умовно пов'язується із необхідністю подолання негативних наслід-

ків світової економічної та фінансової кризи, що відбулась у другій половині 2008 року і в Україні вирішилось у формі розробки на прийняття окремого законодавчого акту «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» [25]. Головною функціональною метою Закону України від 25 грудня 2008 року № 800-VI стало «стабілізації будівництва, підвищення платоспроможності населення, забезпечення реалізації житлових прав громадян, які потребують державної підтримки, стимулювання розвитку будівельної та суміжних галузей в умовах світової фінансової кризи» (преамбула Закону України від 25 грудня 2008 року № 800-VI) [25].

З метою стабілізації національної сфери містобудування 16 вересня 2008 року було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння будівництву» [26], який запровадив широкий комплекс змін до базових законодавчих актів, які регулювали процедуру капітального будівництва. Зокрема, мова йде про внесення змін до Закону України від 20 квітня 2000 року № 1699-III «Про планування і забудову територій» [27], де було розширено категоріальний ряд містобудівного законодавства, зокрема, щодо встановлення нормативної сутності таких понять, як: «намір забудови», «замовник», «містобудівна документація», «громадське обговорення» тощо. Зокрема, планування території відповідно до Закону України від 20 квітня 2000 року № 1699-III визначалось як «процес регулювання використання території, який полягає у створенні та впровадженні містобудівної документації, ухваленні та реалізації відповідних рішень» [28].

Під час досліджуваного періоду було ухвалено Закон України «Про будівельні норми» [27], де було визначено принципи нормування у сфері містобудування, до яких відноситься: державна політика у сфері нормування у будівництві базується на таких принципах: 1) створення безпечного середовища для здоров'я та життєдіяльності людини (у тому числі для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення); 2) відкритості, прозорості і демократичності процедури розроблення, погодження та затвердження будівельних норм; 3) доступності інформації про чинні будівельні норми; 4) відповідності будівельних норм сучасним досягненням науки і техніки; 5) відповідності будівельних норм вимогам законодавства, міжнародних норм та правил (ст. 4) [27].

У 2010 році було ухвалено Концепцію реалізації державної політики з нормативного забезпечення будівництва в Україні на період до 2015 року [28], яка передбачала перегляд державних стандартів, будівельних норм і правил колишнього Радянського Союзу, адаптацію державних норм у сфері містобудування до нормативної бази Європейського Союзу, розроблення обов'язкових вимог до будівель та споруд. В межах реалізації згаданої Концепції Кабінет Міністрів України видав Розпорядження від 12.10.2010 «Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики з нормативного забезпечення будівництва в Україні на період до 2015 року» [29]. Головною характеристикою третього періоду розвитку містобудівного законодавства в Україні необхідно визначити його певне прогресивне спрямування, що пов'язувалось із вимушеною обумовленою світовою кризою доцільністю «порятунку» галузі економіки, збереження інвестиційної привабливості держави та її регіонів.

Задля цього, зокрема, було ухвалено Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [24], що функціонально спрямувалось на забезпечення інвестиційних умов для розвитку містобудівної сфери (а очевидно і для «порятунку» економічної галузі), коли відбувалось «замороження» об'єктів будівництва в тому числі через банкрутства банків-партнерів, що були гарантами фінансово-кредитного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

У цей період відбулось внесення змін до Закону України «Про архітектурну діяльність» шляхом ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання містобудівної діяльності» [31] від 20.11.2012, де було запроваджено зміни щодо розроблення та затвердження проекту об'єкта архітектури, обов'язків архітектора, ліцензування виконавців робіт, пов'язаних зі створенням об'єктів архітектури.

Було переглянуто нормативний підхід до встановлення системи штрафів та їх розмірів за вчинення правопорушень у сфері містобудування, що пов'язується із ухваленням Постанови Кабінету Міністрів України від 02.10.2013 «Про внесення змін до Порядку накладання штрафів за правопорушення у сфері містобудування» [32], а саме: по-перше, відбулось закріплення положення, що правопорушниками містобудівного законодавства може бути визнано не тільки юридичних осіб, а й фізичних осіб-підприємців; по-друге, було закріплено більш тривалі допустимі строки для накладання штрафів за вчинення правопорушення; по-третє, відбулось спрощення дозвільно-ліцензійних процедур. Прагнення до спрощення дозвільно-ліцензійних процедур відбулось також у зв'язку із ухваленням Закону України від 17.01.2017 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення містобудівної діяльності» [33], яким було внесено зміни до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», що полягали у скасуванні оцінювання об'єкта будівництва за категоріями складності та впровадженню нове поняття – клас наслідків будівель і споруд [24].

Однак із ухваленням Постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 «Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного нагляду» [34] відбулось посилення відповідальності юридичних та фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності за вчинення правопорушень у сфері містобудування, а також перегляд змісту адміністративно-правового статусу органів державного контролю та нагляду.

Розробка та ухвалення Закону України «Про внесення змін до пункту 9 розділу V «Прикінцеві положення» Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [35] спричинило перегляд ряду технічних регламентів щодо будівництва.

Початок повномасштабного вторгнення російської федерації на території України нами визначається як початок четвертого етапу розвитку містобудівного законодавства. Характерною особливістю даного періоду має бути визначено триваюча правотворча діяльність із створення умов як для залучення іноземних інвестицій, так і формування нормативного базису для гарантування умов підтримки вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності.

Зокрема, варто виокремити такі довгострокові дії, вжиті задля «порятунку» містобудівної галузі, як: 1) прийняття Закону України «Про внесення змін до розділу V «Прикінцеві положення» Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо спрощення розміщення технічних засобів електронних комунікацій» [36], де встановлено, що «до 1 січня 2026 року для абзаців першого – п'ятого частини третьої статті 24 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» не поширюється на випадки надання в користування земельних ділянок площею до 0,05 гектара за рахунок земель державної або комунальної власності, розташованих у межах сіл і селищ та за межами населених пунктів (крім особливо цінних земель та земель, віднесених до категорії земель оздоровчого призначення, рекреаційного призначення, лісогосподарського призначення, а також земель у межах зелених зон населених пунктів, внутрішньоквартальних територій (територій міжрайонного озеленення, елементів благоустрою, спортивних майданчиків, майданчиків від-

починку та соціального обслуговування населення), для розміщення, будівництва, експлуатації та обслуговування базових станцій мобільного зв'язку, інших технічних засобів та/або споруд електронних комунікацій (крім лінійних) електронних комунікаційних мереж»; 2) розробка та прийняття Закону України від 12 травня 2022 року № 2254-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності» [37], де, зокрема, було встановлено, що «до 1 січня 2028 року будівництво об'єктів газотранспортної системи, задіяних у процесі транспортування природного газу магістральними газопроводами, об'єктів системи передачі, що використовуються для передачі електричної енергії, може здійснюватися за відсутності оформленого речового права на земельну ділянку, за умови що таке будівництво здійснюється на земельних ділянках, що перебувають у постійному користуванні підприємств, які раніше забезпечували експлуатацію газотранспортної системи, або на земельних ділянках, що перебувають у постійному користуванні оператора системи передачі чи підприємства, яке згідно із законодавством виконує функції, права та обов'язки оператора системи передачі до початку діяльності сертифікованого оператора системи передачі»; 3) розробка та прийняття Закону України від 6 лютого 2024 року № 3563-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку зміни цільового призначення земельних ділянок для залучення інвестицій з метою швидкої відбудови України» [38], де було запроваджено зміни до пункту 9-3 розділу V «Перехідних положень» Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», де встановлено, що «під час дії воєнного стану та протягом п'яти років з дня його припинення або скасування в Україні або у відповідній окремій місцевості допускаються встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок без урахування вимог частин третьої і четвертої статті 24 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (крім земель, віднесених до категорій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення, земель водного фонду, рекреаційного, оздоровчого, лісгосподарського призначення) на територіях за межами населених пунк-

тів, якщо стосовно таких територій відсутня затверджена містобудівна документація на місцевому рівні, для розміщення таких об'єктів згідно із класифікатором, за яким здійснюється класифікація будівель і споруд: промислові та складські будівлі; нежитлові сільськогосподарські будівлі; трубопроводи, лінії електронних комунікаційних мереж та електропередачі (крім магістральних нафтопроводів та газопроводів); комплексні споруди промислових об'єктів (крім споруд підприємств, що здійснюють видобування, виробництво та переробку ядерних матеріалів, споруд підприємств і установок із збагачення та перероблення ядерного палива; споруд підприємств, призначених для термічного оброблення (спалювання) побутових відходів; атомних електростанцій)» тощо.

Висновок. Таким чином, історико-правове дослідження розвитку системи законодавства в сфері містобудування в Україні дозволяє виокремити такі його періоди:

1) 1991–2001 рр. – період закладення основоположних засад у сфері містобудування, встановлення організаційно-правових принципів та положень діяльності із забудови населених пунктів;

2) 2001–2008 рр. – формування суб'єктного складу механізму публічного управління в сфері містобудування, встановлення нормативних засад здійснення контролю та нагляду;

3) 2008–2015 рр. – період, коли відбувається вжиття організаційно-правових заходів щодо порятунку національної містобудівної галузі економіки, що пов'язується із негативними наслідками світової фінансової кризи, де одним із напрямів були спроби систематизації містобудівного законодавства;

4) 2015–2022 рр. – період, що визначався функціонуванням системи відносин містобудування в умовах відновлення галузі після світової фінансової кризи та її збереження в умовах тимчасової окупації окремих територій України;

5) 2022 р. – по теперішній час є період, коли задача із розробки та ухвалення Містобудівного кодексу України визначена як стратегія розвитку національної української держави, а також як частина стратегічних програм відбудови країни під час дії воєнного стану та у післявоєнний період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Квасніцька О. Історичний розвиток та становлення будівельного законодавства у правовому досвіді України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. Т. 12. С. 370-382.
2. Гуштик Н. Нормативно-правове регулювання діяльності будівельної галузі України в умовах кризи. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 3. С. 105-112.
3. Квасніцька О. Історичний розвиток та становлення будівельного законодавства у правовому досвіді України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. Т. 12. С. 370-382.
4. Легеза Ю.О., Коваленко Н.В., Ляшко О.Б. Адміністративно-правове регулювання в сфері містобудування: монографія. Херсон : «Видавничий дім «Гельветика», 2017. 192 с.
5. Мельник Н. Історичні етапи розвитку організаційних форм управління будівництвом на території України. *Вісник ТНЕУ*. 2013. № 4. С. 69-76.
6. Миронець І. М. Адміністративно-правове регулювання будівельної діяльності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 235 с.
7. Омелян О.П. Адміністративно-правові засади публічно-сервісної діяльності у сфері містобудування в умовах реформування державних інституцій. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2021. 259 с.
8. Резніченко В. О. Правове регулювання дозвільної діяльності у сфері містобудування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 28. Т. 2. С. 153-158.
9. Стукаленко О. В. Адміністративно-правове забезпечення будівельної галузі: теоретико-правові засади: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2016. 512 с.
10. Гарат М. Генезис містобудівного законодавства України <http://zt.knute.edu.ua/files/2019/05/106/11.pdf>
11. Про основи містобудування: Закон України від 16.11.1992 № 2780-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 52. Ст. 683.
12. Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування: Закон України від 14 жовтня 1994 року № 208/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 46. Ст. 411.
13. Про затвердження Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудування: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1995 року № 244. *Офіційний вісник України*. 1995. № 14.
14. Про пріоритетні завдання у сфері містобудування: Указ Президента України від 13 травня 1997 року № 422/97. *Урядовий кур'єр*. 1997.
15. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20 травня 1999 року № 687-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 31. Ст. 246.
16. Про планування і забудову територій: Закон України від 20 квітня 2000 року № 1699-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 31. Ст. 250. (втратив чинність).

17. Про генеральну схему планування території України: Закон України No 3059-III від 07 лютого 2002 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. No 30. Ст. 204.
18. Про затвердження Порядку державного фінансування капітального будівництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року No 1764. *Офіційний вісник України*. 2002. No 52.
19. Про затвердження Порядку державного фінансування капітального будівництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року No 1764. *Офіційний вісник України*. 2002. No 52.
20. Питання Державної інспекції архітектури та містобудування: постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 960. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2021-п#n13>
21. Про схвалення Концепції Містобудівного кодексу України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 року № 536-р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 53. Ст. 105.
22. Проект Містобудівного кодексу України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=6400&skl=7.
23. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 No 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. No 34. Ст. 343.
24. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва: Закон України від 25 грудня 2008 року № 800-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 19. Ст. 257.
25. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва: Закон України від 25 грудня 2008 року № 800-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 19. Ст. 257
26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння будівництву: Закон України від 16 вересня 2008 року № 509-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 48. Ст. 358.
27. Про будівельні норми: Закон України від 05 листопада 2009 року № 1704-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 5. Ст. 41.
28. Концепція реалізації державної політики з нормативного забезпечення будівництва в Україні на період до 2015 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 липня 2010 року № 1436-р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 55. Ст. 1874.
29. Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики з нормативного забезпечення будівництва в Україні на період до 2015 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2010 року № 1982-р. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 205.
30. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34. Ст. 343.
31. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 20 листопада 2012 року № 5496-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 1. Ст. 4.
32. Про внесення змін до Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудування: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 жовтня 2013 року № 735. *Офіційний вісник України*. 2013. № 81. Ст. 3003.
33. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення містобудівної діяльності: Закон України від 17 січня 2017 року № 1817-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 9. Ст. 68.
34. Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного нагляду: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 698. *Офіційний вісник України*. 2015. № 74. Ст. 2224.
35. Про внесення змін до пункту 9 розділу V «Прикінцеві положення» Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»: Закон України від 22 березня 2018 року № 2363-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 17. Ст. 153.
36. Про внесення зміни до розділу V "Прикінцеві положення" Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" щодо спрощення розміщення технічних засобів електронних комунікацій: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2078-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2078-20#n2>
37. Про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності: Закон України від 12 травня 2022 року № 2254-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2254-20#n18>
38. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку зміни цільового призначення земельних ділянок для залучення інвестицій з метою швидкої відбудови України: Закон України від 6 лютого 2024 року № 3563-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3563-20#n61>